

"אפילו הספרים בחדר, הסגור והעצוב,
כבר ידעו היא לא בסדר, היא הולכת לבלי שוב
עוד פורחות הרחק בעמק, שלל חבצלות הבר
אך למרות הכל, הכל נגמר"
בלדה לאישה, תרצה אתר

ליאורה קרן

נפטרה ד' תשרי תשס"ט

אחראית צוות עברית בענף שירותים טכניים,
ספרנית יעץ ואחראית על פיתוח האוסף בתחום המקרא
בספריית אוניברסיטת חיפה

דברים לזכרה של ליאורה

פרידה מחברה היא תמיד קשה, ובמקרה של ליאורה קשה שבעתיים. ליאורה פעלה בספריה במגוון כה רחב של תחומים שנוכחותה השפיעה עמוקות על אלו שנעזרו בשירותיה ועל רבות מההחלטות והפעילויות של הספריה.

ליאורה היתה ממשכימות הקום בספריה, מאלו הפותחים את הספריה ונהנים משעת החדד לפני שדלתות הספריה נפתחות והסטודנטים והסגל מגיעים.

ידיעותיה של ליאורה וניסיונה המקצועי העשיר הביאו רבים להתייעץ ולהיעזר בה והאהבה שלה לכל הפנים של עיסוקה כספרנית הניעו אותה באופן קבוע ממשרדה בשירותים הטכניים, שם עסקה בקיטלוג ומיון של פריטים בעברית, לדלפק היעץ שם סייעה בשאלות מחקר פשוטות ומורכבות, בהתמחות בלימודי המקרא, התחום אותו פיתחה בהתמדה ומקצועיות.

ואם באלו לא די היתה ליאורה ממהרת לפגישה על הנושאים במפתח לכתבי עת בעברית, להגיה פרסום של הספריה ולתת עצה בנוגע לכללי הכתיב, וחוזר חלילה. תמיד מנסה להספיק יותר משהיום מכיל, וכאשת משפחה מסורה היתה מתמרנת בין העזרה למשפחה, להורים, לטיפול בנכדים, ולמטלות הרבות שהוטלו עליה בעבודה, כל אלו נעשו באופן מושלם, בחיך ובאהבה.

בשנה האחרונה בה נאבקה במחלה שמרת עלינו מרחוק, ובחרת להתמודד עם המַחלה בכוחות עצמך, בשקט ובצניעות שאיפיינו את הליכותייך. הליכתך מאיתנו בטרם עת הותירו אותנו עם דמותך כשהיתה, כואבים וחסרים.

חבריך לצוות הספריה

אוהבת הספר והאדם

דברים לזכרה של ליאורה קרן

אחד המקורות העתיקים שהשפיעו על תפישת הספר והספרייה, הן ביהדות והן
בנצרות, הוא פרשה קצרה החותמת את הספר "חזון עזרא". זהו ספר חיצוני, שאינו
חלק מן התנ"ך אך נמסר לדורות בגלגולים שונים, ובו איסוף של חזונות שונים מפי
עזרא הסופר. הספר לא נשמר בלשון המקור אלא רק בתרגומים, כגון ללטינית
ולסורית.

להלן קטע קצר מן התרגום העברי שהתקין אברהם כהנא (פרק י"ב, מב-מז):
**... ועליון נתן בינה לחמשת האנשים ויכתבו ... בארבעים היום ספרים תשעים
וארבעה. ויהי ככלות ארבעים היום וידבר אלי עליון לאמור: את ארבעה ועשרים
הספרים אשר כתבת בראשונה תגלה, וקראו בהם, כטובים כאשר לא טובים.
ושבעים האחרונים - שמורים יהיו אתך, למסור אותם לחכמי עמך, כי בהם מקור
הבינה ומעין החכמה ונהר הדעת.**

קטע זה מתאר כיצד עזרא והסופרים שאיתו כתבו תשעים-וארבעה ספרים, אבל
רק עשרים-וארבעה מתוכם פורסמו לבני האדם. הספרים הגלויים הם כמובן כתבי
הקודש. אבל החוכמה האמיתית - "מקור הבינה ומעין החוכמה ונהר הדעת" - היא
נסתרת מבני אדם, והיא הגלומה בשבעים הספרים הנסתרים. זהו קטע רב עוצמה
ומסוכן במידה רבה, שכן הוא רומז כי לא די בחוכמה הגלומה בכתבי הקודש, אלא
חובה על החכם לחפש גם חוכמה מסוג אחר. אף שהרעיון נשמע חתרני, למעשה היו
רבים בכל דור, בין יהודים ובין נוצרים, שהחזיקו ברעיונות דומים. החוכמה הנסתרת
יכולה להיות התורה שבעל-פה, או גופי ספרות אזוטריים כגון חוכמת הקבלה.
לאור הקטע הנוכחי, "עזרא הסופר" הפך ל"עזרא הספרן", הנושא בחיקו צרור כבד
ובו תשעים וארבעה ספרים, ומחלק אותם לקריאה לבני האדם, לפי דרגתם הנראית
בעיניו. היפה בקטע שלפנינו, שאין הוא מציין מהם אותם שבעים ספרים, וכל אדם
מכל דור יכול היה לקבוע את זהותם של ספרים אלה כפי הנראה בעיניו. לפנינו אפוא
מיתוס מכונן של מקצוע הספרנות, הנותן תוקף וחיזוק לכל אוהבי הספר בכל
הדורות.

ליאורה הייתה אוהבת ספר בכל רמ"ח איבריה. ולא זו בלבד, היא הייתה גם אוהבת

אדם, ותמיד שמחה לסייע לתלמידים, למרצים ולחבריה בספריה. השילוב המנצח של אהבת ספר ואדם הפך את ליאורה לאשת מקצוע מעולה ואהובה. דורות של מרצים בחוג למקרא נעזרו בשירותיה הטובים, ובזכות מאמציה הבלתי-פוסקים נוצר באוניברסיטת חיפה אוסף מרשים בכל קנה מידה של ספרות מקצועית בחקר המקרא ובתחומים קרובים. ליאורה לא הסתפקה במילוי ההזמנות שנשלחו אליה, אלא הוסיפה לאוסף כהנה וכהנה, לפי המומחיות הרבה שצברה במשך השנים בתחום זה, וכולנו חייבים לה על כך תודה גדולה. הספרים בעברית אהובים היו עליה במיוחד. לא אחת שלחתי לליאורה הודעה על ספר עברי שזה עתה יצא ממכבש הדפוס, והנה מתברר שהספר כבר שכן על המדף בספריה והמתין לקוראיו הראשונים.

גם בשנת חייה האחרונה המשיכה ליאורה לעבוד באמצעות המחשב. רבים מאיתנו כלל לא ידעו על מחלתה, שכן העבודה המשיכה להתנהל באורח תקין עד הימים האחרונים ממש. כולנו כואבים את לכתה של ליאורה ושולחים את תנחומינו העמוקים למשפחה. כבר נמצא מי שמחליף (בהצלחה) את תפקידיה של ליאורה בספריה, אולם לליאורה עצמה כבר לא יימצא תחליף. חבל על דאבדין ולא משתכחין.

ד"ר יונתן בן דב, החוג למקרא

דברים שנישאו ביום השלושים לפטירתה מאת חברה לעבודה בענף שירותים טכניים בספריה

ליאורה,

כשלושים שנה היית כאן אתנו כחלק בלתי נפרד ממתווי הדרך ועמודי התווך של הספרייה.

מאז ומתמיד הרגשת מחויבות עצומה כלפי עבודתך.

השירותים הטכניים, מחלקת היעץ והספרייה בכלל היוו תמיד חלק בלתי נפרד מעולמך.

היית מעורבת בכל תחומי הפעילות והעשייה בספריה.

הייתה לך דעה מוצקה בכל סוגיה, והיית נכונה תמיד להלחם על דעותיך.

היית מקור בלתי נדלה לידע בעניינים ספרניים, ורבים התקבצו אל שולחןך כדי להתייעץ ולקבל הדרכה.

הלשון העברית הייתה תמיד בראש מעייניך, והתמחותך והבנתך בשפה התוו את מסורת הספרייה בכל הקשור לענייני לשון ושפה.

ידיעותיך ובקיאותך בידע כללי, ביהדות, במקרא ובספרות תרמו רבות לשרות שהענקת לסטודנטים ולאנשי הסגל באוניברסיטה ורבים הוקירו את השתדלותך למענם.

בשנה האחרונה היית נוכחת נפקדת בחיינו.

הרגשנו כל העת בחסרונוך, אך ציפינו לשובך.

עכשיו את אינך, ואנו נותרנו כואבים והמומים.

זוכרים, מוקירים ומתגעגעים
חברי לעבודה

דברים מאת חבריה לעבודה במחלקת היעץ בספריה

זכרונות מליאורה:

בספריה תמיד ממהרת לעשייה... לעזרה..
חרוצה, עמלה משחר-היום,
תמיד עלייך ניתן לסמוך כאן ועכשיו...
יסודית מאוד, מדויקת, זריזה, הכול נעשה - ללא דחייה
בעלת ידע רב בנבכי הלשון העברית, במקרא, במקורות הקשורים ליהדות -
ידיים וממוחשבים
מגיהה כל טקסט בעברית הדורש הגהה בכישרון וביעילות, באהבת העברית
ובהכרת כלליה
ליאורה - בולטת במסירותך למשפחתך, בכל עת מעורה במתרחש - ילדייך, נכדייך,
בעלך, הוריך - ומסייעת למי מהזקוקים ללא דיחוי
ליאורה - סמל ליושרה ולהגינות, אשת חיל, חרוצה, חכמה
קשה להאמין שאת אינך, חסרונך בספרייה בולט - כאשת מקצוע מעולה ויעילה,
כחברה, כאדם.

ליאורה, יהי זכרך ברוך!

מכתב הערכה מאת פרופ' ישעיהו מאורי, ראש החוג למקרא

י"ד טבת תשס"א
9 ינואר, 2001

לכבוד

פרופ' ברוך קיפניס
מנהל הספרייה

שלום רב,

עם סיום תפקידי כראש החוג, אני מבקש לחלוק אתך (כמי שנכנס זה מקרוב לניהול הספרייה) את שביעות רצוני מן השירות המקצועי והחם שזכיתי לו בכל מגעיי (לא רק בתפקידי כראש החוג) עם המחלקות השונות של הספרייה.

במיוחד נהניתי משיתוף הפעולה עם: מחלקת השמורים (לרוב באמצעות גב' דנה לוטון); גב' ליאורה קרן (הן במסגרת עבודתה כאשת הקשר לחוג למקרא, הן בסיוע הטכני שזכיתי לקבל ממנה לצורך עבודתי המחקרית); מחלקת הרכש (באמצעות הגב' צילה הראל) ולאחרונה מחלקת המדיה (באמצעות הגברות נעמי תירוש ויהודית צנר).

דבריי הנ"ל אינם באים, חלילה, לפגום ביתר עובדי הספרייה, שנהניתי מן השירות המקצועי והחם של כמה וכמה מהם.

בברכה ובתודה
פרופ' ישעיהו מאורי
ראש החוג למקרא

מכתבי המלצה לקבלת "ספרן מומחה" מאת פרופ' ברוך קיפניס, מנהל הספרייה

י"ז בשבט תשס"ג
20 בינואר 2003

לכבוד: מר מוטי כהן, ראש אגף משאבי אנוש
שלום רב,

הנדון: ליאורה קרן-ספרן מומחה

מאז נתמניתי למנהל הספרייה התרשמתי מהיכולות המגוונות של ליאורה ומהדרך המסורה והאחראית בה היא ממלאת את תפקידה. התברר גם כי על-מנת להתקדם, על ליאורה לכתוב שני מאמרים.

לשמחתי, היא קלטה את המסר. מאמר אחד "לומדים ספרייה" התקבל לפרסום, אך לשני כבר לא נמצא בית, היות וכתב העת השני בספרנות הפסיק פעילותו. ביקשתי מאיריס אגרא, ספרנית מומחית ובעלת ידע וכושר שיפוט, להעריך את שני המאמרים. מכתבה מדבר בעד עצמו.

מעבר לכתיבת שני המאמרים הגישה ליאורה, על פי בקשתי, חומר נוסף שהכינה במשך השנים. מדובר על סדרת חומר הדרכות שהכינה בנושאי הספרייה. משירותי בועדת המינויים למדתי כי אחד הבחנים לקבלת מעמד של מורה בכיר הוא הכנת חומר לימודי רלוונטי בתחומו. קל וחומר לגבי ספרן.

אני מצרף גם את חומר ההדרכה וכן מכתב המלצה מראש הענף, גב' רחל ויצמן. אציין עוד, כי ליאורה ממלאת היום תפקיד של ראש צוות עברית בשירותים הטכניים (ראש צוות מקצועי ולא מכרזי שדרגתו כדרגת הספרן). בנוסף היא מועסקת בחצי משרה ביעץ ומתמחית ביעץ ערבית.

אין לי ספק שליאורה קרן היא ספרנית מומחית בתחומה, וכי היא ראויה לקידום לספרן מומחה. אני ממליץ על קידומה בחום.

אגב, אנו מנסים לפתח יוזמה של כתב-עת אינטרנטי בעברית שניתן יהיה לפרסם בו מאמרים ראויים על-ידי ספרני ישראל. עד שמהלך זה יקרום עור וגידים, אסור לנו להפסיק את קידום הספרנים שהגיעו לפרקם כספרנים מומחים שאין ביכולתם לפרסם שני מאמרים בגלל סגירת כתב-עת חשוב מחוסר תקציב. על היענותך אני מודה.

***

לכבוד: פרופ' אדיר כהן, החוג לחינוך
אדיר שלום,

הנדון: מאמרה של ליאורה קרן

אני מודה על שהסכמת לאפשר את פרסום המאמר בכתב העת אותו אתה עורך.
בקשתי משתי קוראות לחוות את דעתן על המאמר:
- גב' רחל בן כנען שכתבה דוקטוראט (לקראת אישור סופי) על נושא ספרנות ילדים.
רחל מרצה בלימודי ספרנות, והיא קשורה מאד לספריית הילדים שלנו.
- גב' איריס אגרא- ספרנית מומחית בספריה. איריס היא ספרנית מוכשרת במיוחד.
התמחותה בכתבי עת וביעץ, ולאחרונה היא ממונה על צוות מסיל"ה, צוות יוקרתי
מאד בספריה המסייע לסגל האקדמי לרכז חומר מידעני עבור הקורסים
המתוקשבים.
מכתבי ההערכה מדברים בעד עצמם.

ליאורה קרן היא ספרנית בכירה ומופקדת על "צוות עברית" בענף השירותים
הטכניים ועל היעץ בערבית בתחום היעץ של הספריה. היא ספרנית קפדנית מאד
וחדשנית בתחומים רבים בהם היא עוסקת.

המאמר על אוסף הילדים בערבית הוא מאמרה השני שנכתב לאחרונה. הראשון,
"לומדים ספריה"- לומדה אינטראקטיבית בספריית אוניברסיטת חיפה, פורסם בכתב
עת ספרני הטוב ביותר, אם גם האחרון שנותר בחיים.

מעבר לתרומה שמאמרה ייתן לכתב העת אותו אתה עורך בעצם פרסומו (ואין לנו
מקום חלופי לזמן הקרוב) יזכה את ליאורה למעמד של ספרן מומחה לו היא זכאית
מזה זמן רב.

על אישורך כי המאמר התקבל לפרסום אני מודה.

בברכה,
פרופ' ברוך קיפניס
מנהל הספריה

חוות דעת על המאמר מאת ד"ר רחל בן-כנען, ראש החוג למידענות

כ"ה בניסן, תשס"ג
27.04.2003
חיפה

לכבוד פרופ' ברוך קיפניס
מנהל ספריית אוניברסיטת חיפה

שלום רב לך ברוך,
לבקשתך, קראתי את מאמרה של הגברת ליאורה קרן "אוסף ספרי הילדים בספריית
אוניברסיטת חיפה", נכון לאפריל 2002. להלן הערכתי:
המאמר דן באוסף ספרי הילדים בערבית המצוי בספריית אוניברסיטת חיפה, ומאיר
אספקטים אחדים המאפיינים אותו. כגון: חלוקה כמותית, כותרות נושאים, מקום
ההוצאה לאור, ספרים מקוריים שנכתבו בערבית וספרים שעובדו לילדים ותורגמו
לערבית. כמו-כן מתייחסת המחברת לאוסף ספרי המידע לילדים בשפה הערבית
ולחלוקתו לתת קטגוריות לנושאים באנגלית בראי המערכת הנושאת של ספריית
הקונגרס האמריקאית הנהוגה בכל ספריית האוניברסיטה.
המאמר מעלה מקבץ נקודות פרובלמטיות שראוי לתשומת לב מיוחדת, והחשובה
שבהן היא העובדה שעדיין לא פותחה מערכת נושאת לצורך קטלוג נושאי הילדים
בשפה הערבית בקטלוג הספרייה הממוחשב. כן מודגשת העובדה שאוסף ספרי
הילדים בערבית דל ובלתי מספק (כ-1,800 ספרים בערבית לעומת כ-12,000
בעברית).

למיטב ידיעתי, מאמרה של הגברת ליאורה קרן הוא ניסיון ראשון ויחיד להציג את
אוסף ספרי הילדים בערבית המצוי בספריית אוניברסיטת חיפה. זאת ועוד: המחברת
רואה חשיבות בפיתוח אוסף זה לרווחת קהיליית המורים והמחנכים הערביים לרבות
הילדים המבקרים בספרייה. אשר על כן אני סבורה, שיש מקום לפרסמו בכתב עת
ספרני או ספרותי בשל הפוקוס המיוחד על ספרי ילדים בערבית, וכפועל יוצא מכך
תרומתו המיוחדת לעשות לפיתוח הנושאים שנידונו לעיל.

בכבוד רב,
רחל בן-כנען
לימודי מידענות וספרנות אוניברסיטת חיפה

חוות דעת על המאמר מאת גב' איריס אגרא, ספרנית מומחית בספריה

סקירת מאמרה של גברת ליאורה קרן "אוסף ספרי הילדים בערבית באוניברסיטת חיפה":

ספריית הילדים באוניברסיטת חיפה מהווה מוקד ללמידת חקר ועידוד הקריאה לבתי הספר היסודיים באזור חיפה רבתי.

הפעילות מתקיימת בעיקר עם קבוצות תלמידים על מוריהם מן החינוך הרגיל החינוך המיוחד והמגזר הערבי.

מאמרה של גב' קרן מאפיין את אוסף ספרי הילדים והמידע בשפה הערבית. אוסף זה מהווה כ 15% מאוסף ספרי הילדים בספרייה. גב' קרן מתארת את האוסף לפרטיו השונים, את דרך קטלוגו ומיונו והצגתו בפני קהל הילדים.

המאמר בוחן היבטים מעשיים ותיאורטיים של עבודת הספרן בארגון האוסף ופיתוחו בתחום ספרות הילדים בשפה הערבית.

לצורך כך התבססה המחברת על ספרו של לאבו אל-רצ"א סעד "אל נץ אל-אדבי ללא-טפאל" [הטקסט הספרותי לילדים] 1993.

הספר מביא את הקריטריונים השונים לספרות הילדים בערבית, ומהווה בסיס לכל בנייה ופיתוח של אוסף זה. לאחר ניתוח מעמיק של האוסף הדגישה המחברת את היסודות האסלאמיים, הערביים והזרים באוסף זה.

מסקנה עיקרית העולה מן המחקר היא הצורך בהמשך פיתוח האוסף על פי הקריטריונים שהוזכרו לעיל, תוך התמקדות באוסף ספרי המידע, וזאת על מנת לשרת את התלמידים, המורים והחוקרים הרבים המבקרים בספריית הילדים.

לתיאורה המפורט והמאלף ערך רב לספרני המגזר הערבי בפרט ולספרני ספריות הילדים בכלל.

זו הפעם הראשונה שמתפרסם מאמר מקיף בשפה העברית, הן בדרך שבה יש לפתח אוסף מסוג זה.

כמו כן, מעלה המאמר כמה נקודות לדיון ומחשבה ביניהן תוכניות עתידיות לאוסף זה

ואופן פיתוחו.

לסיכום, תחומי התמחותה של גב' קרן בספרייה רבים ומגוונים וכאמור יוצאי דופן
במצוינותם.
המאמר מהווה שיעור חשוב לקהילת המידענים והספרנים בארץ.

מאמר מפרי עטה של ליאורה

(המאמר התקבל לפרסום בכתב העת מעגלי קריאה
בהוצאת אוניברסיטת חיפה, אך לא פורסם)

אוסף ספרי הילדים בערבית בספריית אוניברסיטת חיפה ליאורה קרן

ספרנית בכירה בספריית אוניברסיטת חיפה במחלקת היעץ ובענף עברית-ערבית

אוסף ספרי הילדים בערבית בספריית אוניברסיטת חיפה כולל (נכון לאפריל 2002) יותר מ 1800 ספרים וממוקם לצד אוסף ספרי הילדים בעברית, המונה למעלה מ 12,000 ספרים. במאמר זה ייסקרו מספר מאפיינים של האוסף בערבית. אין הכוונה להיכנס לניתוח נושאי-תוכני-ספרותי של אוסף זה, אלא להאיר נקודות מסוימות שבלטו תוך כדי בחינת האוסף, וזאת תוך התבססות על ספרו של סעד אבו אלרצ'א (אבו אל-רצ'א, 1993), בצירוף הדגמות.

אוסף ספרי הילדים

אוסף ספרי הילדים בעברית ובערבית אינו מהווה ספריית השאלה, ולכן הספרים, רובם ככולם, מצויים בעותק אחד בלבד. הוא מרוכז באולם נפרד המצויד בשטיח מקיר אל קיר ובכריות צבעוניות, ומסודר בצורה מזמינה ובלתי פורמאלית (Sever, 1994). הספרים אינם מסודרים עפ"י גילאים או כיתות, ואף לא עפ"י סדר אלפביתי רץ של שמות מחברים או כותרים. הם מחולקים לארבע קבוצות, ובתוך כל קבוצה-סידור לפי כותרים:

- ספרי קריאה מנוקדים אשר בהם טקסט מועט ואיורים מרובים
- ספרי קריאה מנוקדים אשר בהם טקסט מרובה ואיורים מועטים
- ספרי קריאה שאינם מנוקדים (בספרי הילדים בערבית יש בעייתיות בחלוקה לפי ניקוד - שכן חלקם מנוקדים **ניקוד חלקי** לשם הקלה על הקוראים שעדיין מתקשים בקריאה ללא ניקוד)
- ספרי מידע (שאף הם בתוכם מחולקים לפי שלוש הקטגוריות שנזכרו לעיל)

הספרים אף מסומנים בצורה ויזואלית: כל הספרים בערבית מסומנים בסרט ורוד

(להבדיל מן הספרים בעברית) ובסרט צבעוני נוסף (בדומה לספרים בעברית) לפי הקטגוריות שצוינו קודם לכן:

- ורוד-אדום - ספרים מנוקדים שעיקרם איורים
- ורוד-צהוב - ספרים מנוקדים שעיקרם טקסט
- ורוד-ירוק - ספרים שאינם מנוקדים

לספרי המידע (בערבית ובעברית) נוסף גם סרט אפור. סידור הספרים מכוון לאפשר לילדים לבחור, עד כמה שניתן, את הספרים בצורה עצמאית, לפי שמות הספרים שלרוב מוכרים יותר לילדים מאשר מחבריהם, ולפי הסימנים הויזואליים (צוק, 2002).

המשתמשים מוזמנים להוציא כל ספר באופן עצמאי מן המדפים הפתוחים ולעיין בו באווירה חופשית ונינוחה תוך כדי התפרקות על השטיח. הם אינם נדרשים לשמור על סדר או לקרוא בדומייה. השולחנות הבודדים המצויים באולם משמשים בעיקר את מלוויהם.

אוסף ספרי הילדים פתוח לציבור הרחב פעם בשבוע בשעות אחה"צ, כשקהל היעד הינו בעיקר הורים וילדיהם. מעבר לכך מוזמנות כיתות תלמידים על מוריהם מן החינוך הרגיל, החינוך המיוחד ואף מן המגזר הערבי. ראוי לציין שהפעילויות במגזר הערבי הן, בשלב זה, פחות נרחבות מאשר במגזר היהודי.

מאפייני אוסף הספרים בערבית

חלוקה כמותית:

- 1211 ספרים מנוקדים מרובי איורים
  - 52 ספרים מנוקדים מרובי טקסט
  - 204 ספרים שאינם מנוקדים
- ובתוך ספרי המידע:
- 278 ספרים מנוקדים מרובי איורים
  - 13 ספרים מנוקדים מרובי טקסט
  - 120 ספרים שאינם מנוקדים

כותרות נושאים:

במצב הנוכחי ספרי הילדים בערבית (פרט לספרי מידע) אינם מקבלים נושאים בקטלוג הספרייה הממוחשב "אלף". כל ספר ילדים **בעברית** מקבל נושא או נושאים בקטלוג הספרייה, המאפשרים את דלייתו. אלה הם נושאים **בעברית** המתאימים במיוחד לספרי ילדים (סבר, 1997) ומבוססים על "המפתח למאמרים בעברית" הממופתח בספריית אוניברסיטת חיפה. בניגוד לאוסף ספרי הילדים בעברית, כל הספרים האחרים בספריית אוניברסיטת חיפה שאינם ספרי ילדים מקבלים נושאים באנגלית בלבד לפי המערכת הנושאית של ספריית הקונגרס האמריקאית (ללא קשר לשפה בה כתוב הספר). יש צורך לבנות מערכת נושאים מבוקרת בשפה הערבית (וזאת ללא בסיס קיים שניתן להעזר בו), כדי שתתאפשר דלייתם הממוחשבת של ספרי הילדים בערבית מקטלוג הספרייה.

מקום ההוצאה לאור:

מרבית ספרי הילדים בערבית אינם מוזמנים בצורה יזומה ע"י מחלקת הרכישה בערבית בעקבות המלצות מרצים או ספרנים. הם מוצעים לספרייה בצורה אקראית ע"י ספק הספרים בערבית, לפי מה שמגיע לידינו מן הספרים היוצאים לאור במדינות הערביות השונות ובישראל. כמובן שלספרייה שמורה הזכות להחזיר את מה שאינה מעוניינת ברכישתו.

התוצאות שהתקבלו כתוצאה מבדיקת האוסף לפי מקום ההוצאה לאור מורות על החלוקה הבאה:

מספר הספרים	באחוזים	מקום ההוצאה
795	42.3	מצרים
633	33.7	לבנון
190	10.1	מדינות ערביות אחרות
143	7.6	ישראל
43	2.3	מדינות אחרות (שאינן ערביות)
74	4.0	לא ידוע

המסקנה הנובעת מן הנתונים שהתקבלו הינה שמצרים, וליתר דיוק בירתה קהיר,

יחד עם לבנון ובירתה בירות, הן המושלות בכיפה מבחינת מקום ההוצאה של ספרי הילדים בערבית באוניברסיטת חיפה. יש להיזהר בקביעה שמדינות אלו הן אכן הדומיננטיות ביותר בשוק ספרי הילדים בערבית, וזאת בשל האופי האקראי של הגעת הספרים, שעלול היה לנבוע מחשיפה בלתי זהה של ספק הספרים להוצאות הספרים במדינות השונות. חבל גם שעדיין רווחת התופעה שחלק מהמו"לים אינם מציינים בספרים את מיקום הוצאותיהם.

ספרים שמקורם אסלאמי:

ספרים אלה מקורם בקוראן, בסיפורי הנביאים, בביוגרפיה של מחמד והקרובים אליו (המכונה בערבית "אל-סירה אל-נבויה") ובתורה שבע"פ האסלאמית ("חדית"). בולטים בקטגוריה זו גם אירועים מההיסטוריה האסלאמית וביוגרפיות של אישים מוסלמים ידועים. עבד אל-כאפי, בספרו הדן בספרות האסלאמית לילדים (עבד אל-כאפי, 1997), מדגיש את היות הנדבך האסלאמי מהותי לספרות הילדים בערבית, ואחד האמצעים המשמשים את התעמולה האסלאמית. עבד אל-פתאח, בספרו הדן בספרות הילדים בעולם בן זמננו, מציין את נטיית חוקרי הספרות הערבית לנתח גם סיפורים שאינם אסלאמיים מובהקים מנקודת ראות אסלאמית (עבד אל-פתאח, 2000).

דוגמאות מן האוסף: ספרים על מחמד, על חדיג'ה אשתו, על מכה ומדינה (הערים המקודשות לאסלאם), ספרי תעמולה אסלאמית, מידע על חגים אסלאמיים, הח'ליפים הראשונים (ח'אלד אבן אל-וליד, עמר אבן אל-ח'טאב ואחרים), אירועים הקשורים להיסטוריה המוסלמית (קרוב ח'טין) וספרים על אישים ידועים במהלך הדורות (אבו דניא, אבן ח'לדון, אבן סינא, אבן טפיל ואחרים). ראויה לציון סדרת ספרים הנקראת "אלקצ' אלדיני" (סיפורת דתית) אשר יצאה בקהיר ביותר מ-50 כרכים ומחולקת לתת סדרות: סיפורי הנביאים, סיפורים הקשורים לביוגרפיה של מחמד ("אל סירה אל-נבויה"), סיפורי הח'ליפים וסיפורי הערבים באירופה (אל-סחאר, 1981).

ספרים שמקורם במסורת הערבית:

ספרים אלה משתמשים בגיבורים מקובלים במסורת הערבית, או כאלה שחדרו אליה ממסורות קרובות ונטמעו בה. מרבית הספרים בקטגוריה זו לא נכתבו במקורם עבור

ילדים, אך קיבלו, בהמלך הזמן, עיבודים רבים לילדים. בקטגוריה זו אנו מוצאים עיבודים של המקאמות של אל-חרירי (משורר ערבי נודע בן המאות ה-11-12) ועיבוד של יומני אל-ג'ברתי (היסטוריון מצרי מפורסם במאות ה-18-19). הבולט בין הסופרים הוא כאמל כילאני (1897-1957) בעיבודיו לסיפורי "אלף לילה ולילה". (אבו אל-רצ'א, 1993).

דוגמאות מן האוסף: עיבודים רבים לסיפורי ג'חא, לסיפורי "אלף לילה ולילה" ובעיקר ל"עלי באבא וארבעים השודדים", אך גם ל"סינדבד הספן" ואחרים, סיפורי "כלילה ודמנה" (שנכתבו במקור ע"י בידבא ומקורם פרסי), סיפורי ה"שאה-נמה" ("ספר המלכים" שנכתב במקור ע"י פרדוסי וגם מקורו פרסי) וספרים נוספים על הפולקלור הערבי.

ספרים מתורגמים:

בקטגוריה זו ספרים שנכתבו במקורם עבור מבוגרים ורק אח"כ עובדו לילדים, וספרים שתורגמו ישירות מספרי ילדים זרים. גם כאן בולט במיוחד כאמל כילאני, אשר פרסם סדרות שלמות של ספרים מתורגמים לילדים: אגדות העולם, סיפורי שקספיר, סיפורים הודיים ועוד.

דוגמאות מן האוסף: "המלך ליר", "הסוחר מונציה" (שקספיר), "רובינזון קרוזו" (דיפו), "דיוויד קופרפילד", "אוליבר טוויסט", "בין שתי ערים" (דיקנס), "רובין הוד", "שלשת המוסקטרים (דימה), "פינוקיו" (קולודי), "פיטר פן" (בארי), "סינדרלה", "היפהיפה הנרדמת", "כפה אדומה" (האחים גרים), "אי המטמון" (סטיבנסון), "גוליבר" (סויפט), "עליסה בארץ הפלאות" (קרול), "מסביב לעולם בשמונים יום", "אל הירח", "ילדי רב החובל גרנט", "מיכאל סטורוגוף" (ורן), "דון קישוט" (סרוונטס), "תום סויר", "הקלברי פין" (טוין), "עלובי החיים", "הגיבן מנוטרדם" (הוגו) ואחרים.

תופעה מעניינת הינה שרק בסוף שנות התשעים החלה פריחה של תרגומים של ספרי ילדים **מעברית לערבית**. במסגרתה תורגמו ספרים ממיטב ספרות הילדים העברית.

דוגמאות מתוך האוסף: "כספיון" (קור), "אליק בליק" (שנהב), "ויהי ערב" (ברגשטין), "גלגלים" (שנר), "המטריה הגדולה של אבא" (קיפניס), "ליאת

מציירת סיפור" (קרמר), "מרוטי" (טפר), "פעם היה ילד שלא רצה לישון לבדו" (מאיר) ואחרים.

ספרי מידע:

כאמור, גם ספרי המידע בערבית מחולקים לשלוש הקטגוריות שצוינו קודם לכן (מנוקדים מרובי איורים, מנוקדים מרובי טקסט, בלתי מנוקדים) ומסומנים ויזואלית בהתאם, בתוספת סרט אפור לציון ספרי מידע (בעברית ובערבית) בניגוד לסיפורת. ספרי המידע גם מוצבים בנפרד מספרי הסיפורת.

בניגוד לספרים האחרים בערבית שאינם מקבלים עדיין נושאי ילדים בקטלוג הספרייה הממוחשב (כאמור עוד לא פותחה לצורך זה מערכת נושאית בערבית) - ספרי המידע מקבלים, בשלב זה, והם בלבד, נושאים באנגלית לפי המערכת הנושאית של ספריית הקונגרס האמריקאית הנהוגה בכל הספרים בספריית אוניברסיטת חיפה, לרוב בצירוף תת-החלוקה Juvenile literature. לדוגמא:

Children's encyclopedias and dictionaries, Arabic.

Science—Juvenile literature

כדומה. בעתיד, נראה שגם ספרי המידע בערבית ישולבו במערכת נושאי ילדים בשפה הערבית לכשתיווצר ותיושם.

באופן כללי, אוסף ספרי המידע בערבית דל יחסית למצוי בעברית. אנו מוצאים מספר לא רב של אנציקלופדיות כלליות במספר כרכים, חלקן מתורגמות. ראויה לציון אנציקלופדיה חדשה יחסית בשם "דאירה" מעארף אלקרן אלחאדי ואלעשרין ללעלום אלתכנולוג'יא אלמתטורה' ואלטביעה" (אנציקלופדית המאה העשרים ואחת למדעי הטכנולוגיה והטבע) בעשרה כרכים, אשר יצאה לאור בשנת 2000 בקהיר בשיתוף עם מו"ל מברות, ומתבססת על Time-Life Books. באוסף המידע מצויים גם מספר מילונים (ובניהם תרגום מעברית של "מלוני הקטן" בהוצאת המרכז לטכנולוגיה חינוכית), ספרי ביוגרפיות (מוסיקאים, מגלי עולם, ממציאים ואחרים) וספרים בנושאי המידע השונים.

אוסף ספרי הילדים בערבית בספריית אוניברסיטת חיפה עודנו בחיתוליו. היקף האוסף ופיתוחו העתידי תלויים במשאבים הכספיים שיוקצו למטרה זו. תקוותנו שיגדל מבחינה כמותית, ושיזכה למערכת נושאית בערבית שתקל על דלייתו

בקטלוג הספרייה. כך יוכל לשרת שירות נוסף הן את הילדים, מוריהם והוריהם, והן את הספרנים והחוקרים בתחום ספרות הילדים בכלל, וספרות הילדים הערבית בפרט.

ביבליוגרפיה:

סבר, אירן. המפתח הנושאי: נושאים ומוטיבים בספרי ילדים ונוער בעברית. ירושלים: מרכז ההדרכה לספריות בישראל, 1997.

צוק, תמי. פברואר 2002. אוסף ספרי ילדים. אוניברסיטת חיפה- הספרייה.

http://www-lib.haifa.ac.il/www/kidslab/kids_lib.htm

אבו אל-רצ'א, סעד. אל-נץ אל-אדבי ללאטפאל [הטקסט הספרותי לילדים]. עמאן: דאר אל-בשיר, 1993.

אל-סחאר, עבד אל-חמיד ג'ודה. אל-קצץ אל-דיני [סיפורת דתית]. אל-קאהרה: מכתבת מצר, 1981.

עבד אל-כאפי, אסמאעיל עבד אל-פתאח. אל-אדב אל-אסלאמי ללאטפאל [הספרות האסלאמית לילדים]. אל-קאהרה: דאר אל-פכר אל ערבי, 1997.

עבד אל-פתאח, אסמאעיל. אדב אל-אטפאל פי אל-עאלם אל-מעאצר [הספרות לילדים בעולם בן-זמננו]. אל-קאהרה: מכתבת אל-דאר אל-ערביה ללכתאב, 2000.

Sever Irene. Beginning readers, mass media and libraries. Metuchen, N.J.: The Scarecrow Press, 1994.

The Children's Book Collection in Arabic at the University of Haifa Library

By

Liora Keren

Senior Librarian at Haifa University Library - librarian at the Reference
Department and the Hebrew-Arabic Branch

The article examines the children's Book Collection in Arabic at the University of Haifa Library, and describes its characteristics.

The collection, numbering more than 1800 books, is arranged by format and by title rather than by author, so as to enable young readers to choose books without the assistance of adults.

Most of the books were published in Egypt and Lebanon.

The study reveals strong Islamic and ethnic influences on the books, and quite a high percentage of translated and adopted materia.

Reference books were examined as well.

There is a need to develop and implement a subject headings system in Arabic suitable for children's books, so as to offer complementary service to children, their parents and teachers, as well as to librarians and researchers in the field of children's literature in Arabic.

המלצה לעובד מצטיין יחידתי תשס"ו

מאת מר אורן וינברג, מנהל הספרייה

16 מרץ 2006
ט"ז אדר תשס"ו

לכבוד,
מר מוטי כהן,
ראש אגף משאבי אנוש,

הנדון: המלצה לעובד מצטיין יחידתי לתשס"ו.

שלום רב,
אבקש להמליץ על גב' ליאורה קרן, המשמשת כאחראית צוות עברית וכספרנית יעץ, לעובד מצטיין לשנת תשס"ו.

ליאורה עובדת מסורה ומקצועית האחראית על הצד העברי של ענף השירותים הטכניים, היא עובדת בהתלהבות ובאמונה באופן שניתן להגדירו כשליחות. ליאורה משמשת גם כספרנית יעץ ומדריכה חוקרים וסטודנטים בעיקר בתחום פיתוח האוסף במקרא עליו היא אמונה. כמפתחת אוסף שומרת ליאורה על קשר מקצועי מתמשך עם חברי הסגל בחוג הזוכה לשבחים רבים.

את עבודתה מבצעת ליאורה במאור פנים תוך שאיפה לשלמות ומקימת ומשתפת פעולה באופן פורה וחיובי עם עמיתיה בספרייה, עם לקוחות וספקים.

בברכה,
אורן וינברג,
מנהל הספרייה

המלצה לעובד מצטיין יחידתי תשס"ו מאת גב' רחל וייצמן, ראש ענף שירותים טכניים

ליאורה עובדת חצי משרה כראש צוות עברית וחצי משרה נוספת בתחום היעץ. בנוסף היא עובדת בצוות הרחב של פיתוח האוסף. בעבודתה המסורה והמקצועית היא תורמת לקידום המחקר וההוראה באוניברסיטה.

המלצה לעובד מצטיין יחידתי תשס"ו מאת גב' צילה הראל, ראש תחום לועזית ופיתוח אוסף

ליאורה אחראית על פיתוח האוסף בתחום המקרא. בתפקיד זה היא פיתחה יחסי עבודה וקשר הדוק עם מורי וחוקרי החוג ועושה את מירב המאמצים לעזור ולענות על צורכי החוקרים והתלמידים.

המלצה לעובד מצטיין יחידתי תשס"ו מאת גב' יונינה רבינוב, ראש תחום יעץ

ליאורה עובדת חצי משרה ביעץ. היא עובדת מסורה ואחראית ותורמת רבות למערכת בתחום היעץ.

המלצה לעובד מצטיין יחידתי תשס"ו מאת פרופ' דבורה דימנט, החוג למקרא

עלי לציין את עבודתה של הגב' ליאורה קרן כעונה בדרגת 5 על כל הקריטריונים* המצוינים ברשימה. הגב' ליאורה קרן היא שותף משתף פעולה ויוזם לרכישת ספרים בתחום המקרא. מהיותי מעורבת בהמלצת רכישות ספרים בתחום המקרא ובתחומים הנוגעים לו, יש לי קשר רצוף עם הגב' ליאורה קרן ונענית תמיד במהירות ומתוך רצון טוב. הגב' ליאורה קרן גם יזמה ויוזמת עדכונים משלה והזמינה את אנשי החוג כדי להציג בפניהם את מאגרי המידע בתחום התעניינותם המצויים בספריה. רק לפני ימים אחדים שלחה אל כל חברי החוג למקרא רשימה של ספרים בתחום המקרא שנרכשו באחרונה על ידי הספריה. זוהי יוזמה מבורכת המעידה על תחושת שירות ורצון לשיתוף פעולה עם חבר המורים והמרצים. ראוי לדעתי לעודד סוג כזה של אחריות ויוזמה על ידי גילוי הערכה במתן אות הצטיינות בעבודה.

*קריטריונים להערכה: מודע לציפיותי כלקוח/ספק; עושה כמיטבו כדי לענות לציפיותי; מקיים תהליך של בדיקת שביעות רצוני כלקוח/ספק; פתוח לביקורת; נותן שירות מקצועי ואמין; בעל יוזמה ופתרונות יצירתיים; זמין לפניותי ומעניק שירות בזמן סביר; אדיב ונעים הליכות; מקפיד על הופעה הולמת; הקפדה על סביבת עבודה נעימה ואסתטית.

הספד

אנשים צנועים באמת
גם מותם חרישי,
כמעט כמתנצל: אנא,
סלחו לי על הטרחה,
לא יכלתי אחרת.

אנשים צנועים מתים בשקט,
כמעט בנשיקה.
הרחק ממלים.
הם אינם נלקחים לשמים
במרכבות של אש.

אנשים צנועים נותנים את לבם בשתיקה.
הם אינם סוחבים על גבם את העולם כלו.
גם אשה וילדים הם משא כבד מדי
ללב אוהב.

רוח חרישית מניעה את עצי האגוז.
ריח דשא קצור.
ברכה לדרך.
אנשים צנועים באמת נשאים אל בית עולמם
להרהר בין העצים הגבוהים
בשקט על יקיריהם.

עלי אלון

